

maart 2005

Pestprotocol

INHOUD

1.	Waarom wij kiezen voor een pestprotocol	3
2.	Achtergrondinformatie	6
2.1	Wat verstaan wij onder pesten?	6
2.2	Kenmerken van de pestkop	8
2.3	Kenmerken van de gepeste	9
2.4	Signalen, die wijzen op pestgedrag	9
3.	Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?	12
4.	Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordtesignaleerd?	13
5.	Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?	15
6.	Welke maatregelen worden genomen, indien deze gedragsregels niet worden opgevolgd?	16
7.	Veranderingsplannen	17
	 Bijlagen	
	Bijlage 1: Groepsregels	18
	Bijlage 2: Ik heb de pest aan pesten	19
	Bijlage 3: Kapstokregel “ Voor groot en klein zullen we aardig zijn” + persoonlijke kaart	20

Waarom wij kiezen voor een pestprotocol

Onze visie ten aanzien van onze school:

Als openbare basisschool willen wij een afspiegeling zijn van de totale maatschappij waarin wij leven. Een maatschappij die democratisch is, waarin mensen voor hun mening mogen en durven uitkomen, en elkaars mening en ideeën kunnen respecteren. Het grote belang van het kunnen en willen leven in een maatschappij waarin niet gediscrimineerd wordt op basis van geloofsovertuiging, culturele achtergronden, nationaliteit, of op welke wijze dan ook staat in het openbaar onderwijs voorop.

*Het is in onze ogen van groot belang, dat de kinderen zich in onze school thuis voelen. Wij streven naar een prettige, ontspannen en open sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen, en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is. Een dergelijke werksfeer, ook wel pedagogisch klimaat genoemd, vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogisch klimaat is dus een kindvriendelijke onderwijsleeromgeving, waarbij **een gevoel van veiligheid en geborgenheid** bij de kinderen de grondslag vormt.*

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de leerling-groep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld, en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien is gelegd en kan worden opgestart.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat zich de laatste jaren steeds meer voordoet bij zowel kinderen als bij volwassenen. Een fenomeen, dat zich op een brede schaal voordoet, niet alleen binnen het gezin, in de hobbyclub, kinderbeschermingstehuizen,

de voetbalvereniging en in en rondom de school, maar zich ook op een nog veel bredere schaal voordoet binnen de samenleving, als wij bijvoorbeeld kijken naar pestgedrag van volwassenen binnen de werkomgeving, vrouwen- en kindermishandeling, seksueel misbruik en ongewenste intimiteiten.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert niet alleen de voortgang van het onderwijsleerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten, en tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de groepen met de leerlingen besproken. De regels en afspraken staan vermeld in ons schoolvademecum. Voor alle groepen hanteren we de zgn. kapstokregels, waarbij een van de drie regels expliciet gaat over hoe wij vinden dat mensen met elkaar om horen te gaan. De kapstokregels hangen in elk lokaal en in de overblijfruimte.

Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.

Het pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:

- Het voorkomen van pestgedrag
- Het tijdig signaleren van pestgedrag
- Het remediëren van pestgedrag
- De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren

Met dit pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

2. Achtergrondinformatie

2.1 Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, dat inhoudt, dat leden van een groep om een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Een fenomeen, dat niet alleen bij mensen voorkomt, doch ook in de dierenwereld bij bijvoorbeeld kippen, apen en katten is aangetoond. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

PLAGEN

Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.

Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk.

Speelt zich af tussen 'gelijken' ('Twee honden vechten om hetzelfde been').

Is meestal te verdragen, of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.

Meestal één tegen één.

Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.

PESTEN

Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.

Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).

Ongelijke strijd. De onmachtsgedvoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pestkop.

De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.

Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.

Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door

omstandigheden).

GEVOLGEN

Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.

Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen.

Het herstel verloopt heel moeizaam.

GEVOLGEN

‘Schaafwond’ of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren (‘Plagen is kusjes vragen’).

De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.

Men blijft opgenomen in de groep.

De groep lijdt er niet echt onder.

Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om ‘Bij de groep te horen’ wordt niet voldaan.

De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

2.2 Kenmerken van de pestkop

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pestkop' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal.
- Imitteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen, en eigen of door anderen opgelegde regels.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.

Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.).

- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

2.3 Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken, en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gedienschtig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

Het kind heeft blauwe plekken, of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.

Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.

In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.

Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.

Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.

Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.

De schoolresultaten worden opeens veel slechter.

Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt, en is meteen na de bel weer weg.

Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestresst, en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pestkop:

Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd.

Zijn vriendjes zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructies van de pestkop.

Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.

Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.

Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.

Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.

De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.

De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.

Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.

Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgbaar en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. In b.v. kringgesprekken, en in de lessen wordt gericht aandacht besteed aan de volgende kenmerken van pestgedrag:

De achtergronden van pestgedrag

De structuren van peestsituaties

De kenmerken van de gepeste

De kenmerken van de pestkop

De kenmerken van de volgelingen

De gevolgen van het pestgedrag

2. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling, met als uitgangspunt...

Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, 'zichzelf' te kunnen zijn, en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen.

3. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van een pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen (zie de groepsmappen in alle groepen).

4. In alle groepen worden duidelijke groepsregels gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken.

5. In alle groepen worden duidelijke gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken.
6. In de groepen 0, 1 en 2 worden de groepsregels en de gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' uitgebreid besproken in kringgesprekken, en worden situaties van 'pestgedrag' en situaties waarin de gedragsregels worden overtreden, tijdens het werken in de verschillende werkhoeven direct aangepakt. Ook het rollenspel wordt in dergelijke situaties gehanteerd. Ook in deze groepen zijn de kapstokregels duidelijk zichtbaar op de wand van het lokaal opgehangen.
7. Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd en op deze wijze beloond.
8. Er is gedurende een kwartier voor de aanvang van de lessen, en gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd.
9. Tenminste tweemaal per schooljaar wordt in de groepen 5 t/m 8 door middel van de *Pesttest* een groepsanalyse van het pestgedrag gemaakt en met de leerlingen besproken. Deze analyse kan voor de leerkracht aanleiding zijn om op groepsniveau aandacht te besteden aan het voorkomen en of remediëren van pestgedrag.

4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het volgende stappenplan gehanteerd:

Waarschuwingsfase

De betreffende leerling wordt gewaarschuwd en bespreekt samen met de groepsleerkracht de gesignaleerde peestsituatie. De leerling is er van op de hoogte dat het gesignaleerde pestgedrag op de persoonlijke kaart behorende bij de kapstokregels wordt geschreven. Bij ons op school geldt dat de leerkracht de persoonlijke kaart invult voor leerlingen van de groepen 1 t/m 6 en dat de leerlingen van de groepen 7 en 8 zelf hun persoonlijke kaart invullen.

Handelingsfase

1. De peestsituatie wordt in kringgesprekken binnen de betreffende groep besproken.
2. De persoonlijke kaart komt in de klassenmap een wordt gedurende het schooljaar bewaard.
3. Er volgt, indien nodig, een gesprek met de gepeste, de pestkop, en de volgelingen, buiten de groep.
4. Indien de leerkracht door bepaalde factoren of omstandigheden niet een duidelijke analyse van de peestsituatie kan maken en er geen duidelijkheid ontstaat over de rollen van de betrokkenen (pester, gepeste, volgelingen) wordt, na overleg met en toestemming van de ouders, Cedin of de GGD ingeschakeld, om als onafhankelijke derde een duidelijke analyse te maken.
5. De betreffende leerling(-en) moet (moeten) een keuze maken uit kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat.
Hij/zij maakt (maken) van het gelezen boek een boekverslag, of houdt (houden) een boekbespreking voor de leerlinggroep (midden- en bovenbouwgroepen).
In de onderbouwgroepen (groep 0, 1 en 2) wordt de peestsituatie uitgebreid besproken en kan een leerling bijvoorbeeld uit de kring worden geplaatst, of mag in een bepaalde werkhoeft niet meer meedoen. Verder zijn alle genoemde stappen ook voor de leerlingen uit deze groepen van toepassing.
6. De peestsituatie wordt in de leerkrachtenvergadering besproken.
7. Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, worden de genoemde vijf stappen weer doorlopen en dezelfde maatregelen genomen.
8. De ouders van de gepeste en de ouders van de pestkop worden op de hoogte gesteld van de peestsituatie.
9. De leerkracht(en) van de betrokken leerling(en) bespreekt(bespreken) de peestsituatie met de betrokken ouders.

10. De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag.

11. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld, en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt. Dit handelingsplan wordt schriftelijk vastgelegd en in de zorgmap van de leerling opgeborgen.

12. In die situaties, waarin de remediëring van het pestgedrag problemen geeft, wordt de assistentie van een of meer hulpverlenende instanties (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het pestgedrag) ingeschakeld

5. Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?

Groepsregels

In onze groep respecteren wij elkaar. Wij doen dit door:

Fatsoenlijk en verzorgd taalgebruik.

Elkaar niet te kwetsen, te kleineren, of pijn te doen.

Elkaars bezittingen niet te stelen, of stuk te maken.

Zorg te dragen voor elkaar,

wij komen op voor wie gepest wordt.

wij komen op voor wie niet goed meekan.

wij komen op voor wie ziek is.

Niemand buiten te sluiten.

Goed te luisteren naar de mening van anderen.

Ervoor te zorgen, dat iedereen het naar de zin heeft.

In onze groep draagt iedereen zijn steentje bij:

Wij ruimen samen onze klas op.

Iedereen doet op zijn manier mee met het kringgesprek.

Wij komen op voor onze eigen mening.

Bij elke klus helpen wij elkaar een handje.

Wij maken samen graag plezier, maar nooit ten koste van een ander.

Ruzies of meningsverschillen worden uitgepraat, en niet uitgevochten.

Eerlijk duurt het langst: daar kiezen wij voor !!!

6. Welke maatregelen worden genomen, indien deze gedragsregels niet worden opgevolgd

Indien de genoemde gedragsregels niet worden opgevolgd, worden de volgende maatregelen genomen.

1. Het leerlinggedrag wordt in een kringgesprek binnen de groep besproken (onder-, midden-, en bovenbouwgroepen), en er worden met de betrokken leerling(-en) afspraken gemaakt gericht op het verbeteren van het leerlinggedrag.

2. Indien het niet opvolgen van de gedragsregels in de groep structureel wordt, wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerling(-en) gemaakt. Ook wordt het leerlinggedrag in de leerkrachtenvergadering besproken.

Indien het een situatie betreft, waarin ook pestgedrag wordt gesignaleerd, wordt het stappenplan, zoals in hoofdstuk 3 beschreven, gehanteerd.

3. In die situaties, waarin de remediëring van het gesignaleerde gedrag problemen geeft, wordt de assistentie van een of meer hulpverlenende instanties ingeschakeld (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het gedragsprobleem).

7. Veranderingsplannen

In het schooljaar 2004-2005 zal ook het gebruik van de *Pesttest* (groep 6, 7 en 8) aan dit pestprotocol worden toegevoegd. Door middel van dit computerprogramma kunnen duidelijke overzichten worden gemaakt van de groep, en worden pestsituaties duidelijk aan het licht gebracht en geanalyseerd. Ook verbeteringen c.q. verslechtingen van de situatie kunnen in een jaaranalyse naar voren worden gebracht.

Bijlage 1: Groepsregels

IN ONZE GROEP RESPECTEREN WIJ ELKAAR. WIJ DOEN DIT DOOR...

Fatsoenlijk en verzorgd taalgebruik.

Elkaar niet te kwetsen, te kleineren, of pijn te doen.

Elkaars bezittingen niet te stelen, of stuk te maken.

Zorg te dragen voor elkaar:

Wij komen op voor wie gepest wordt.

Wij komen op voor wie niet goed meekan.

Wij komen op voor wie ziek is.

Niemand buiten te sluiten.

Goed te luisteren naar de mening van anderen.

Ervoor te zorgen, dat iedereen het naar de zin heeft.

IN ONZE GROEP DRAAGT IEDEREEN ZIJN STEENTJE BIJ...

Wij ruimen samen onze klas op.

Iedereen doet op zijn manier mee met het kringgesprek.

Wij komen op voor onze eigen mening.

Bij elke klus helpen wij elkaar een handje.

WIJ MAKEN SAMEN GRAAG PLEZIER, MAAR NOOIT TEN KOSTE VAN EEN ANDER.
RUZIES OF MENINGSVERSCHILLEN WORDEN UITGEPRAAT,
EN NIET UITGEVOCHTEN.
EERLIJK DUURT HET LANGST: DAAR KIEZEN WIJ VOOR !!!

Bijlage 2: Ik heb de pest aan pesten

PESTEN MAG NIET !!!

Pesten is andere kinderen lastig vallen, door te slaan, te schoppen of te schelden. Maar anderen uitlachen, bespotten en zelfs andere kinderen niet laten meespelen, is ook pesten. Het materiaal van andere kinderen met opzet beschadigen of dingen afpakken, is ook pesten. Op onze school doen wij dit niet.

WORD JE ZELF GEPEST ?

Vecht nooit terug, en scheld nooit terug. Probeer zelf een oplossing te vinden voor het probleem door er met anderen over te praten. Helpt dat niet, ga dan zo snel mogelijk naar je juffrouw of meester, en vertel eerlijk wat er is gebeurd.

ZIE JE PESTEN ?

Doe vooral niet mee. Meepesten is even erg als zelf pesten. Laat duidelijk zien, dat je het er niet mee eens bent dat er wordt gepest. Laat de gepeste leerling niet alleen, maar laat hem met jou meespelen.

Als de pestkop niet stopt met pesten, ga dan naar je juffrouw of meester.

BEN JE ZELF DE PESTKOP ?

Dan ben je fout! STOP onmiddellijk met pesten en maak het weer goed met degene die je hebt gepest. Geen mooie praatjes, maar het ECHT goed menen, zodat het pesten stopt.

SAMEN MET ALLE JUFFEN, MEESTERS EN LEERLINGEN, DOEN WIJ ER ALLES AAN
OM VAN ONZE SCHOOL EEN PESTVRIJE SCHOOL TE MAKEN EN ONZE SCHOOL
PESTVRIJ TE HOUDEN.

Bijlage 3: Persoonlijke kaart kapstokregel "Voor groot en klein zullen we aardig zijn".

GROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING (de pester):	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N): (gepeste, meeloper(s))	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE PESTSITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN (gesprek pester + gepeste, etc.):	
GEMAAKTE AFSPRAKEN:	